

קבצי הערות התמימים ואנ"ש ללקו"ש חלק ט"ז שיחה ד' לפרשת יתרו

קובץ הערות התמימים ואנ"ש כפר חב"ד גליון כו (תשל"ט)

ב. בלקו"ש יתרו תשל"ח ס"ח כותב: "ביי יצי"מ שטייט "ועברתי בארמ"צ גו" (בא זב, יב. וראה שם יא, ד) אז דער אויבערשטער אליין בכבודו ובעצמו (ראה פרש"י שם (ד"ה אעשה שפטים אני ה') אני בעצמי ולא ע"י שליח) איז אראפגעקומען אין מצרים און "והכיתי כל בכור" און פונדעסטוועגן געפינט מען נישט אז ביי יצי"מ זאל זיין דער עשן וכו' ווי ביי "וירד ה' על הר סיני".

בכדי צו מסביר זיין דעם חילוק צווישן "וירד ה' על הר סיני" און "וארד להצילו מיד מצרים" (שמות ג, ח) איז רש"י מדייק וכו' "עכ"ל.

ויש להבין מה שמתחיל (בענין "אני בעצמי ולא ע"י שליח") עם הכתוב "ועברתי בארמ"צ גו" ומסיים עם הכתוב "וארד להצילו מיד מצרים".

והנה הא דהביא בכלל הכתוב "וארד להצילו וגו'" בענין הנ"ל ל"ל לכאורה ע"פ מ"ש כתניא פמ"ו (ע' 130): "לא ע"י מלאך ולא ע"י כו" אלא הקב"ה בכבודו ובעצמו ירד לשם כמ"ש וארד להצילו וגו'".

וראה פכתב כ"ק אד"ש לאאמו"ר שליט"א (נדפס בס' ליקוטי ביאורים להרב קארף ע' שצו) ש"הוא עפ"י דרז"ל בשכו"ר ח"ב פ"ח. ובפסיקתא חדתא וכו' "עכ"ל, עינ"ש.

ויש לתוסף ביאור בשליכות כתוב זה "וארד להצילו וגו'" דוקא בענין ע"פ כ"ש באבות דה"ת נתן פרק ל"ד: "עיר לירדה שכינה על העולם... ואחת במצרים וכו' וארד להצילו מיד מצרים... ואחת במדבר וכו' וירד ה' על הר סיני" (וראה כפרדו"א ח"ב ז' וכו'").

אך אס"ל בענין הנ"ל שז"ל ע"י מלאך עדיין

צ"ב מדוע התחיל עם הכתוב "ועברתי בארמ"צ...
והכיתי כל בכור" שנדרש רק בהגש"פ (ואילו ברש"י
מובא דרשה זו על המלים "ואעשה שפטים וגו'").
וצ"ב.

הרב שלום דובער הכהן
נחלת הר הב"ד

קובץ הערות התמימים ואנ"ש מאריסטאון גליון תב (תשמ"ה)

א. בלקו"ש חט"ז שיחה ד' לפר' יתרו ס"ד הביא כ"ק אד"ש פי' רש"י על הפסוק כי מן השמים דברתי עמכם, שפי' שם שני פירושים: א) כתוב אחד אומר וירד ה' על הר סיני, בא הכתוב השלישי ויכרע ביניהם מן השמים השמיעך את קולו ליסודך ועל הארץ הראך את אשו הגדולה כבודו בשמים ואשו הגבורתו על הארץ. (ב) הרכינ שמים ושמי השמים והציען על ההר.

ובהע' 19 הביא שפי' הראשון ברש"י הוא דעת ר' ישמעאל, ופי' השני ברש"י הוא דעת ר' עקיבא.

ואולי הי' אפשר לבאר מחלוקתם בהמשך למה שכתבת בגליון העבר, דהנה בההדרן למס' פסחים (נדפס בחידושים וביאורים בש"ס סי' ט"ז) מבאר כ"ק אד"ש דהנה התורה מצוות ניתנו מהקב"ה לישראל ולכן יש בהם כמה גדרים מצד "בעלות" דישראל בהן, גדרים - שהם הנותן וגדרים שלא נתפרשו ובהם נחלקו ר"י ור"ע, דלר"י גם הם ע"פ בעלות דישראל, ולר"ע נשארו בחזקת הנותן.

והיינו ששיטת ר"י שהגדר דמצות הוא כמו שהן מצד האדם שבצטורה, ושיטת ר"ע הוא דגדר הכללי של המצוות הוא כמו שהן מצד המצוה - הקב"ה, ולכן ס"ל לר"י דישראל ענו על הן הן ועל לאו לאו, ור"ע ס"ל דעל הכל ענה "הן", מכיון דלר"י הוא מצד עצם המקבל, הרי אצלו מחולק הן מלאו, משא"כ ר"ע דהעיקר הוא מצד הקב"ה הרי לגבי זה הכל הוא ציחוי השי"ת, וע"ש באורך.

העפי"ז אפ"ל (בדרך אפשר) גם כאן, דלר"ע דס"ל דגם כשהמצוות ניתנו כבר למשה הרי גדרם הכללי הוא כמו שהוא מצד הקב"ה לכן ס"ל דבמתן תורה מ"ש "וירד ה' על הר סיני" ומ"ש "מן השמים דברתי עמכם" אינו כסתירה לל"ז מכיון ד"הרכינ שמים ושמי השמים והציען על ההר", והיינו דגם כשניתן התורה למשה הרי"ז כמו שהקב"ה בעצמו נמצא למטה, ולכן הנה הגדר הכללי של כל המצוות כמו שהוא מצד הקב"ה.

אולם דעת ר"י דס"ל דכשהמצוות ניתנו כבר למשה גדרם הכללי הוא כמו שהם מצד האדם דלמטה לכן ס"ל דבמתן תורה הי' ג"כ דכבודו (נשאר כביכול) בשמים ואשו הגבורתו (לבד) על הארץ והיינו דהמצוות ניתנו למטה באופן שהתורה והמצוות הם בגדרם של האדם למטה, ולכן ס"ל דכבודו (נשאר) בשמים.

✳

✳

✳

ואולי אפ"ל עוד מחלוקת ביניהם, דהנה
בברכה דף לה, ב. איתא על מ"ש אם ראה תראה,
דר"י ס"ל דמ"ש בתורה ונקתה ונזרעה זרע מלמד
שאם היתה עקרה נפקדת, ור"ע ס"ל דמלמד שאם היתה
יולדת בצער יולדת בריוח, קצרים יולדת ארוכים,
שחורים יולדת לבנים וכו'.

ולכאן ה"ל אפ"ל עפ"י מה שביארתי בגליון
העבך דר"י ס"ל דהעיקר הוא הכמות ור"ע ס"ל
דהעיקר הוא האיכות, ולכן ס"ל לר"י דמ"ש ונקתה
ונזרעה זרע הוא ענין בכמות, דאם לא היתה יולדת
עד עכשיו הרי מכאן ואילך תלד, אולם ר"ע דמסתכל
בעיקר מצד האיכות ס"ל דהפי' בהכתוב הוא ג"כ
באיכות – שאם היתה יולדת בצער תלד בנקל.

אולם בתוס' בסוטה דף כז, ב. כתבו דהגירסא
הוא להיפך דר"ע ס"ל שאם היתה עקרה נפקדה, וע"ז
הקשה ר"י א"כ ילכו כל העקרות כולן ויתתרו וזו
שלא קלקלה נפקדת, ולכן ס"ל דאם היתה יולדת בצער
תלד הנקל וכו', וא"כ הרי אין לומר הביאור.

ואולי אפ"ל עפ"י הנ"ל דלר"י מסתכלים בעיקר
מצד בעלות האדם ולר"ע מצד בעלות הקב"ה, ולכן
הקשה ר"י דמכיון דהתורה ניתנה לבעלות ישראל,
הרי אם נפרש שונקתה וגו' הייבן שאם היתה עקרה
נפקדת הרי כל העקרות יפקדו ע"י שתיית מי סוטה
ולכן ס"ל דא"א לפרש כך כ"א שאם ילדות בצער
יולדות בנקל, אולם ר"ע ס"ל דמסתכלים בעיקר
מצד למעלה – מצד הקב"ה אי"ז קושיא מה שיכול
להיות שילכו וישתו המים, ודו"ק.

ועוד חזון למועד.

נח שמחה פאקס

יח. בנוגע למה ששאלתי בגליון ב (דש) על הביאור בהשיחה ש"שמים" אין הכוונה כל פעם ל"שמים" ממש, אלא למקום גבוה מן הארץ, והביא ע"ז כמה דוגמאות, ומהם: "עוף השמים", שמכיון שמרחף במקום גבוה מן הארץ לכן נקרא "עוף השמים", וכן מה שמצינו במ"ת שנאמר "כל מן השמים דיברתי עמכם", וכי מן השמים דיבר עמהם, אלא כיון שהי' ממקום גבוה מן הארץ נקרא שמים.

ושאלתי ע"ז שרש"י בעצמו כותב שם שיש סתירה בין הפסוק "וירד ה' על הר סיני" והפסוק "כל מן השמים דיברתי עמכם" שמזה גופא מוכרח לומר שרש"י לומד ש"שמים" הוא כפשוטו, וכן משני הפירושים שבפירש"י "כבודו" בשמים אשו וגבורתו על הארץ", מוכרחים ללמוד שרש"י לומד ש"שמים" הוא כפשוטו, וכן מפירוש השני שברש"י: "הרכיץ שמים על הארץ וכו'", שמזה ג"כ מוכרחים לומר ש"שמים" הוא שמים ממש.

הנה אחרי שעיינתי בזה ראיתי שיש שם שני פירושי רש"י על הפסוק (יט, כ) "וירד ה' על הר סיני גו'", מפרש רש"י "יכול ירד עליו ממש ח"ל כי מן השמים דיברתי עמכם מלמד שהרכיץ שמים העליונים ותחתונים והציען על גבי ההר כמצע על המטה וירד כסא הכבוד עליהם", ועל הפסוק (כ, יט) "כי מן השמים דיברתי" וכתוב אחד אומר "וירד ה' על הר סיני" בא הכתוב השלישי והכריע ביניהם "מן השמים השמיעך את קולו ליסרך ועל הארץ הראך את אשו הגדולה" כבודו בשמים אשו וגבורתו על הארץ, ד"א הרכיץ שמים ושמי השמים והציען על ההר וכן הוא אומר ויט שמים וירד".

והנה יש לתרץ כל זה (עכ"פ בדוחק) עפ"י מ"ש בלקו"ש חט"ז יתרו (ד) שמבאר שם (באריכות) החילוק בין שני פירושי רש"י מה שבפסוק הראשון כותב רק פירוש אחד, משא"כ בפסוק השני כותב שני פירושים וכו', ועוד כו"כ חילוקים, ומסביר שם שיש סתירה בין שני הפסוקים וכו', וזהו מה שרוצה רש"י לתרץ ושם כותב וזלה"ק "משא"כ דארטן קומט רש"י צו מדגיש זיין די הדגשה פון "כל מן השמים גו'" (נאר אין אן אופן אז עס זאל ניט זיין בסתירה צו "וירד ה' על הר סיני"), און דעריבער לייגט רש"י צו, אז [כאטש "הרכיץ שמים כו'"] וואס דאס איז ממעט אין דער הדגשה פון "מן השמים גו'" (כנ"ל סעיף ה') אבער [דער "הרכיץ שמים" איז כולל אויך "שמים ו) שמי השמים", וואס דאס איז מגדיל די העכערקייט פון דעם ארט, אז דער אויבערשטער האט גערעדט פון על גבי

"שמי השמים" (נאר ווי זיל האבן זיך געפונען על ההר) עכלה"ק,

הילינו שכיון שכתוב "מן השמים" בה"א הידיעה דהילינו על גבי השמים, ולכן "מן השמים דיברתי עמכם" וגו', ועפ"ז מתורץ השאלה שלפי הביאור ששמים הוא מקום גבוה מן הארץ, למה יש סתירה בין הפסוקים, כיון שהפירוש של "מן השמים", הוא שהיה על גבי השמים, ולכן הרי זה בסתירה להפסוק "וירד ה' על גבי הר סיני", ששם הפירוש הוא (לכאורה) ירד ממש, שזה אע"פ שהפירוש של שמים הוא מקום גבוה, אבל אעפ"כ כתוב "מן השמים", הילינו ע"ג שמים, ולכן צריך רש"י לפרש וזה בא רש"י לתרץ עם שני הפירושים שיכול להיות שני הענינים בזמן אחד, ולדוגמא "הרכיץ שמים ושמי השמים על הארץ וכו'" שבזה מודגש שני הענינים, שהי' על הארץ-הרכיץ שמים, וג"כ מן השמים דיברתי עמכם, הילינו שמוכרח רש"י לומר שהרכיץ שמים (עליונים ותחתונים, שמי השמים) ע"ג הר סיני, שהרי א"א לומר שהי' ה' באמצע השמים, כי בהפסוק כתוב "כי מן השמים דיברתי עמכם" ולכן כותב רש"י "הרכיץ השמים... ע"ג הר סיני והציען על ההר כמצע על מטה" כי רק ע"ז יתורץ מ"ש "וירד ה' על הר סיני" שהי' שני הענינים יחד "מן השמים" (ע"ג השמים), אבל ביחד עם זה כיון שהציען על ההר (וכמצע על גבי מטה, עיין בלקו"ש שם שמבאר בזה כוונת רש"י בהוספת כמצע ע"ג מטה) ולכן בי' זה ממש על ההר.

אבל אעפ"כ יש ראי' מכאן ששמים הוא ג"כ מקום גבוה על הארץ, כיון שכתוב "מן השמים" שהפירוש הוא מעל גבי השמים וגו', ולכן צריכים גם לומר ששמים הוא מקום גבוה מעל הארץ ועיין שם ג"כ שכותב "דער "הרכיץ שמים" איז כולל אויך (שמים ו)שמי השמים", הילינו כולל ג"כ שמים ושמי השמים, אבל בפשטות הרי זה קאי על שמים מקום גבוה מן הארץ והפירוש "הרכיץ שמים וכו'" הוא שהציען על ההר כמצע ע"ג מטה (ועיין בלקו"ש שם שמבאר שהפירוש הוא שנעשה דבר אחד עם ההר) וע"ז צריכים "הרכיץ וכו'" ולכן אינו בסתירה להביאור ששמים הוא מקום גבוה וכו', וגם לפי פ'י ב' "כבודו ה' בשמים", הילינו מקום גבוה על הארץ ואשו וגבורתו על הארץ הילינו על כל ההר ויש להעיר ג"כ ממה שכותב רש"י "הרכיץ השמים העליונים ותחתונים", "הרכיץ השמים ושמי השמים" וכו', ועיין בזה הביאור בלקו"ש שם.

לצחק הומינר
- תלמיד בישיבה -